

Daisy in Japan: Hightech en sociaal relevant

Geert Ruebens, Luisterpunt

Fukushima, 11 maart 2011: een catastrofale aardbeving met een nietsontziende tsunami en duizenden doden; een onoverzichtelijke nucleaire ramp die jarenlang zal nazinderen. Enkele weken voor deze meedogenloze verschrikkingen in Japan, ging in de miljoenenstad Osaka (300 km ten westen van het epicentrum) de wintermeeting door van de IFLA-sectie 'Libraries Serving Persons with Print Disabilities' (LPD).

De wintermeeting werd in goede banen geleid door Hiroshi Kawamura, president van het internationale Daisy-consortium, en Misako Nomura, directeur van de Japanese Society for Rehabilitation of Persons with Disabilities.

IFLA-SECTIE EN SATELLIETCONGRES

Binnen de wereldorganisatie IFLA bestaat er een aparte sectie voor bibliotheken voor personen met een leesbeperking. Zij telt een tachtig leden. De Luisterpuntbibliotheek is lid van deze sectie en Geert Ruebens is lid van het Standing Committee (de stuurgroep). Zij overleggen tweemaal per jaar. De komende zomermeeting is gepland in aansluiting bij het IFLA-congres in augustus 2011 in Puerto Rico.

Om de twee jaar organiseert deze sectie een internationaal satellietcongres, dat in 2009 voor het eerst plaatsvond in Vlaanderen (Mechelen) en Nederland (Maastricht). Het thema van deze editie was 'P3: People, Public Libraries, Publishers'. Of anders gezegd: *"Better Library Services for Print Disabled Persons through Partnerships with Publishers and Public Libraries"*. De praktische organisatie van het congres was in handen van de Luisterpuntbibliotheek en van haar Nederlandse partners Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB), Dedicon en het Loket aangepast-lezen. Het werd verwezenlijkt met de steun van de Vlaamse overheid en van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Sprekers van over de hele wereld belichtten het belang van samenwerking en partnerships met openbare bibliotheken en uitgeverijen. Niet minder dan 28 lezingen met bijdragen uit 15 verschillende landen uit Europa, Noord-Amerika, Azië, Afrika en Oceanië, gaven toen vorm en inhoud aan dit congres.

Het eerstvolgende satellietcongres gaat door in augustus 2012 in Tallinn (Estland) en zal focussen op de dienstverlening aan kinderen en jongeren met een leesbeperking, en dyslectici in het bijzonder.

De LPD-sectie heeft ook een manifest opgesteld over het belang van een specifieke bibliotheekdienstverlening aan mensen met een leesbeperking. De tekst is na te lezen op: <http://www.ifla.org/en/lpd>. In 2012 wordt dit document wellicht als een Unesco-manifest aanvaard, net zoals het manifest over de openbare bibliotheken.

NIPPON LIGHT HOUSE

In Osaka brachten we een bezoek aan het Nippon Light House. Dit werd opgericht in 1922 en in het begin van de 20e eeuw stond het in contact met de gekende blinde Amerikaanse voortrekster Helen Keller. Het Nippon Light house kan vergeleken worden met het Vlaamse Licht en Liefde: enerzijds een dienstverleningscentrum voor personen met een visuele handicap, maar anderzijds gedurende decennia sterk begaan met leatuurvoorziening. Momenteel beheert het Nippon Light House een netwerk van 90 speciale bibliotheken over heel Japan. Deze organisatie staat zowel in voor de productie als voor de distributie van lectuur in aangepast leesformaat, en dit zowel fysiek als online. Er is een sterke betrokkenheid met het netwerk van openbare bibliotheken. De recent gewijzigde Japanse auteurswet laat zonder veel problemen online dienstverlening toe en ook uitbreiding van de dienstverlening naar alle mensen met een beperking, inclusief dyslectici. In hun kantoren in Osaka viel op hoe een grote schare vrijwilligers met engelengeduld de omzettingen naar braille controleert.

KANSAI-KAN

We brachten ook een geleid bezoek aan The National Diet Library, de nationale

bibliotheek van Japan, gevestigd in een hypermodern gebouw (Japanse architect Fumio Toki) met veel Scandinavische design. Enkele jaren terug kreeg deze bibliotheek de opdracht om in het kader van haar conservatietaak zo veel mogelijk publicaties te digitaliseren en bijhoudend de opdracht om deze digitale versies ter beschikking te stellen van de Japanse bibliotheken voor mensen met een leesbeperking, zodat hiervan publicaties in aangepast leesformaat kunnen worden geproduceerd. Dit is een belangrijke ontwikkeling. Meer en meer nationale bibliotheken hebben digitaliseringsprojecten en krijgen ook de taak opgelegd om die e-files ter beschikking te stellen van leesbeperkte personen. Wat opviel was dat de Kansai-kan ook als bewaaropdracht heeft om één exemplaar van alle braille- en Daisy-boeken in collectie te hebben (momenteel meer dan 400.000 items).

TIGAR-PROJECT

De oprichting van een Global Library met voor iedereen toegankelijke materialen zit al een aantal jaren in de pijplijn. De nieuwste ontwikkelingen hieromtrent stonden ook uitgebreid op de agenda van de LPD-sectie in Osaka. Inmiddels werd het project om te komen tot een internationaal gedeelde collectie met gedeelde uitleenmogelijkheden omgedoopt tot het TIGAR-project voor Trusted Intermediary Global Accessible Resources (<http://www.ifla.org/en/node/2496>). Dit is een gigantisch en ambitieus project, waaraan Luisterpunt graag haar steentje bijdraagt. Het hoofddoel is niet zozeer een wereldwijde catalogus met titelbeschrijvingen van toegankelijke lectuur in allerlei toegankelijke leesformaten, maar veel eerder een databank met full text versies van toegankelijke lectuur (o.m. in Daisy en braille) in allerlei talen en zowel fysiek als online opvraagbaar door leden van de doelgroep.

DAISY IS HIGHTECH

Het Daisy-consortium, dat dit jaar zijn vijftiende verjaardag viert, ontwikkelt een echte internationale klassenstandaard, die voortdurend in ontwikkeling is. In de Lage Landen is vooral Daisy 2.02 (alleen audio) en stilaan Daisy 3.0 (het hybride

Foto boven: Daisy-app voor de iPad.

Foto rechts: Multimedia tekstboek.

boek met audio en tekst) in voege. Maar Daisy 4.0 dient zich aan en maakt een multimediatekstboek mogelijk: audio en tekst aangevuld met figuren en beelden. In Japan wordt voor scholen met leerlingen met een leesbeperking sterk ingezet op deze multimedia tekstboeken.

Begin 2010 ging de Japanse bibliotheek voor mensen met een leesbeperking ook van start met een online dienstverlening voor haar Daisy- en brailleboeken. Belangrijk hierbij is het bestaan van Daisy-spelers met een internetconnectie, zodat lezers geen eigen computer nodig hebben. In Vlaanderen maakt Luisterpunt, samen met andere leveranciers van Daisy-publicaties, werk van een gemeenschappelijke portaalsite om online Daisy-materialen aan te bieden.

Ook het e-book is in opmars en verwant met Daisy: ePub (electronic publication), de internationale open standaard voor e-books van het International Digital Publishing Forum is ontwikkeld in overleg met het wereldwijde Daisy-consortium en is een subset van de Daisy-standaard. In juni 2011 worden Daisy4 en ePub3 gelanceerd als 'de' standaard voor content. Het Daisy-consortium wil de Daisy-software bovendien afstemmen op het project 'Global Public Inclusive Infrastructure'

(<http://gpil.org>). Op deze site is een boeiende tekenfilm te zien over 'toegankelijke informatie'.

Daisy laat ook toe om in te spelen op allerlei nieuwe technologische ontwikkelingen. In Japan werd een Daisy-app ontwikkeld die het Daisy-lezen mogelijk maakt op de iPad, maar ook toepassingen voor iPhone en iPod zijn beschikbaar.

DAISY EN TSUNAMI

De internationale Daisy-software is wereldwijd dé standaard voor de aanmaak van lectuur in aangepast leesformaat voor personen met een visuele of andere leesbeperking. Minder bekend is dat Daisy ook gebruikt wordt om informatie zoals handleidingen (what to do) bij tsunami's, vulkaanuitbarstingen en aardbevingen, in een toegankelijk formaat aan te bieden aan alle mensen met een fysieke of mentale beperking. Ik citeer hierbij uit een e-mail van medio maart van Hiroshi Kawamura, president van het Daisy-consortium: "*People in Urakawa, collaborators of the Urakawa Project to identify use cases for accessible multimedia in particular based on Tsunami evacuation of persons with severe psychiatric or cognitive disabilities including all members of the Bethel's House reportedly showed a good model of Tsunami evacuation*

in the community. They are users of their home-made evacuation manual in multimedia DAISY format that show their own group-home, exact evacuation route and good smiles shown when they reach the safe zone identified for each group-home with a narration of familiar member's voice."

Het internationale Daisy-consortium lanceerde in april zelfs een oproep tot al haar leden voor financiële steun, zodat er uitgebreid informatie in aangepast leesformaat kan worden aangemaakt en gedistribueerd naar mensen met een beperking (ruimer dan leesbeperking).

Deze ontmoeting met Daisy in Japan toont aan dat Daisy niet alleen een grootse technologische toekomst voor zich heeft, maar ook dat zij een adequaat instrument is in het bevorderen van de toegankelijkheid van informatie en lectuur voor iedereen. ■■

- > <http://www.ifla.org/en/lpd>
- <http://www.daisy.org>
- <http://www.lighthouse.or.jp/>
- <http://www.ndl.go.jp>
- <http://www.luisterpuntbibliotheek.be>
- <http://daisybraille.bibliotheek.be>